

PROTECȚIA JURIDICO-PENALĂ A SECRETULUI MEDICAL**Lilia GÎRLA***Catedra Drept Penal și Criminologie*

This article is dedicated to the most disputable question of confidentiality and intimacy of the patient during the medical treatment and investigation. Confidentiality exists when a patient will not want the information to be known to others, and may be a time when the patient is vulnerable to suggestion and pressure. For a moral duty to arise for the doctor there needs to be a promise to keep the matter secret and the matter must in fact be a secret. A great deal of legal issues was submitted to analyze. So, we have determined that all medical information about a patient must be kept confidential, even after death. Information can only be disclosed if the patient gives explicit consent, or if the law specifically provides. All identifiable patient data must be protected. Patients have the right of access to their medical files and so forth which pertain to diagnosis, treatment and care. There is a general acknowledgement that the obligation as a matter of law needs to be strict. Also, in order to justify the existence of medical confidences, we need a legal reform in Republic of Moldova which will provide the criminal liability for the disclosure of medical secret.

Confidențialitatea și intimitatea practic nu sunt respectate în toate serviciile medicale și se încalcă la toate etapele de prestare a lor. Conform declarațiilor prestatorilor și pacienților, conducerea instituțiilor medico-sanitare nici nu promovează, nici nu aplică vreun control pentru a respecta standardele legate de etica profesională și de respectarea drepturilor pacientului la intimitate și confidențialitate.

Examinarea pacientului sau efectuarea procedurii cu ușa deschisă sau în aceeași încăpere unde se află și alți pacienți, în care în orice moment poate intra oricine din personalul medical, sunt unele exemple de nerespectare a intimității, observate în timpul evaluărilor. Pacienții nu sunt întrebați dacă sunt de acord să li se efectueze o procedură sau alta în prezența studenților sau a rezidenților, sau chiar sunt obligați uneori la aceasta. Multe paciente nu sunt satisfăcute de practica efectuării avorturilor, motivul fiind nerespectarea confidențialității: trimitere de la medicul de familie, solicitarea buletinului de identitate, raportarea de către serviciul consultativ ginecologic sectorului primar a cazurilor de avort. Din această cauză, multe femei se adresează după asistență medicală în raioanele vecine sau în mun. Chișinău.

Legislația Republicii Moldova în această materie cuprinde următoarele acte normative:

- ✓ Legea ocrotirii sănătății, nr.411-XIII din 28.03.1995[1];
- ✓ Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr.264-XVI din 27.10.2005 [2];
- ✓ Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, nr.263-XVI din 27.10.2005 [3] etc.

Așadar, conform alin.(1) art.14 al Legii ocrotirii sănătății, nr.411-XIII din 28.03.1995, medicii, alți lucrători medico-sanitari, farmaciștii sunt obligați să păstreze secretul informațiilor referitoare la boală, la viața intimă și familială a pacientului de care au luat cunoștință în exercițiul profesiei, cu excepția cazurilor de pericol al răspândirii bolii transmisibile, la cererea motivată a organelor de urmărire penală sau a instanțelor judecătorești.

Potrivit prevederilor art.13 al Legii Republicii Moldova cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr.264-XVI din 27.10.2005, medicul este obligat să păstreze secretul profesional. Informațiile despre solicitarea asistenței medicale, despre starea sănătății, diagnostic și alte date obținute de medic în examinarea și tratamentul pacientului constituie informații personale și secretul profesional al medicului și nu pot fi divulgate. Cu acordul pacientului sau al reprezentantului său legal, se permite transmiterea informației care constituie secret profesional unor alte persoane, în interesul examinării și tratării pacientului, al efectuării unor investigații științifice, utilizării acestor date în procesul de studii și în alte scopuri.

Informațiile medicale care se obțin de la pacienți pot fi complete sau incomplete. Depozitari de informații complete sunt medicul curant, în urma examinării și investigării medicale (se includ și date liber exprimate de pacient), precum și unitatea medicală prin baza sa de date. Depozitari de informații incomplete (și astfel trebuie să rămână) sunt membrii personalului medical aflat sau nu în subordinea directă a medicului în cauză, precum și alte cadre sanitare sau auxiliare [4]. Astfel, medicul devine depozitarul datelor medicale ale pacienților săi. El trebuie să învețe să le gestioneze spre binele pacientului său.

Orice încălcări ale secretului profesional se consideră acte profund negative atât din punct de vedere profesional, cât și juridic.

Toate informațiile privind starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, pronosticul, tratamentul, datele personale sunt confidențiale chiar și după decesul acestuia. Informațiile cu caracter confidențial pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul își dă consimțământul explicit sau dacă legea o cere în mod expres.

Orice amestec în viață privată, familială a pacientului este interzis, cu excepția cazurilor în care această imixtiune influențează pozitiv diagnosticul, tratamentul ori îngrijirile acordate și numai cu consimțământul pacientului [5]. Sunt considerate excepții cazurile în care pacientul reprezintă pericol pentru sine sau pentru sănătatea publică.

Prezentarea informațiilor care constituie secret profesional către alte persoane fără consimțământul pacientului sau al reprezentantului său legal se admite în următoarele cazuri:

a) în scopul examinării și tratamentului pacientului care nu este în stare, din cauza sănătății, să-și exprime dorința;

b) în cazul posibilității extinderii unor maladii contagioase, intoxicații și unor alte maladii care prezintă pericol în masă;

c) la cererea organelor de urmărire penală, a procuraturii și instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau a cercetării judecătorești;

c¹) la cererea avocatului parlamentar și a membrilor consiliului consultativ creat de Centrul pentru Drepturile Omului, în scopul asigurării protecției persoanelor împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante;

d) în caz de acordare a ajutorului medical unei persoane ce nu dispune de capacitate de exercițiu deplină, incapabilă să informeze părinții sau reprezentanții săi legali;

e) în cazul unor circumstanțe în al căror temei se poate presupune că prejudiciul cauzat sănătății persoanei reprezintă consecința unei acțiuni ilegale.

Persoanele cărora le-au fost transmise informații ce constituie secret profesional poartă răspundere pentru divulgarea informației transmise lor, în condițiile legii.

Secretul profesional nu poate fi divulgat nici după terminarea tratamentului sau moartea pacientului.

Totodată, conform art.12 al Legii cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, nr.263-XVI din 27.10.2005, toate datele privind identitatea și starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, pronosticul, tratamentul, precum și datele cu caracter personal sunt confidențiale și urmează a fi protejate și după moartea acestuia.

Confidențialitatea informațiilor cu privire la solicitarea de asistență medicală, examinare și tratament, inclusiv a altor informații ce constituie secret medical, este asigurată de medicul curant și de specialiștii implicați în acordarea serviciilor de sănătate sau în cercetarea biomedicală (studiul clinic), precum și de alte persoane cărora aceste informații le-au devenit cunoscute datorită exercitării obligațiilor profesionale și de serviciu.

Informațiile ce se consideră confidențiale pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul consimte acest lucru în mod explicit sau la solicitarea reprezentantului său legal (a rudei apropiate), în condițiile consimțite de pacient, în măsură adecvată capacității lui de înțelegere, în situații când capacitatea de exercițiu a pacientului nu este deplină sau lipsește ori dacă legea o cere în mod expres. Este interzis orice amestec în viața privată și familială a pacientului fără consimțământul acestuia.

Persoanele care, în exercițiul funcțiunii, au primit informații confidențiale, de rând cu personalul medico-sanitar și farmaceutic, poartă răspundere, în conformitate cu legislația, pentru divulgarea secretului medical, luându-se în considerare prejudiciul adus prin aceasta pacientului. Produsele biologice, inclusiv organele și țesuturile, din care pot fi derivate date identificabile, sunt protejate ca atare.

Prin Anexa nr.1 la Ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova cu privire la asigurarea accesului la informația privind propriile date medicale și lista intervențiilor medicale care necesită perfectarea acordului informat, nr.303 din 6.05.2010, s-a aprobat *Instrucțiunea cu privire la modul de eliberare a informației privind propriile date medicale* [6]. Acest act normativ reglementează modalitatea de eliberare a informației din dosarele medicale, de către prestatorii de servicii medicale, indiferent de forma juridică de organizare, în scopul asigurării accesului pacientului la propriile date cu caracter medical și garantării confidențialității informațiilor ce țin de secretul medical.

În această ordine de idei, menționăm că dosarul medical al pacientului reprezintă documentația de evidență medicală primară de ambulator și staționar ce conține informațiile despre starea sănătății fizice și psihice, precum și rezultatele investigațiilor, tratamentelor și îngrijirilor medicale primite.

În baza acestui act normativ au fost recunoscute două categorii de informații confidențiale (secret medical):

– *Informații confidențiale din dosarul medical cu regim general* (se eliberează personal pacientului sau, la solicitarea pacientului, unei alte persoane încredințate, în cazul în care pacientul nu dorește să fie personal informat);

– *Informații confidențiale din dosarul medical cu regim special* (există cererea despre confidențialitate deplină). În cazul solicitării informației despre datele cu caracter medical ale unui pacient decedat, informația se eliberează rudelor apropiate, cu condiția că în acordul informat semnat în timpul vieții de către pacientul decedat nu este indicată expres dorința acestuia referitor la păstrarea confidențialității absolute a datelor despre sănătatea sa.

La solicitarea motivată a organului de urmărire penală, a instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau a procesului judiciar, informația privind propriile date medicale se eliberează în conformitate cu legislația. Responsabil de asigurarea accesului la informația privind propriile date medicale ale pacientului este conducătorul instituției medico-sanitare.

În cazul în care nu este posibilă furnizarea datelor medicale, solicitantul este informat în scris cu indicarea cauzei (dosarul medical lipsește, prezența cererii pacientului despre confidențialitate deplină etc.).

Normele juridice de mai sus se referă, împreună cu cele deontologice, la drepturile pacientului înainte de a vorbi despre dreptul la informație al cetățeanului, care în nici o societate civilizată nu prevalează asupra dreptului la autodeterminare, intimitate și secret medical.

Deontologic și juridic, nu se concepe transparența în confidențialitatea medicală, cu excepția cazului în care legea o cere în mod expres. Domeniul medical al informațiilor ce intră sub incidența secretului profesional nu este un domeniu public, datele care se acumulează fiind clasificate. Excepție fac cazurile în care aceleași drepturi ale altor indivizi sunt puse în pericol. Personalul medical nu are obligații de comunicare față de avocați, are obligații minime de comunicare față de mass-media (de exemplu, într-un accident colectiv, numai prin declararea numărului victimelor), iar față de organismele de ordine în misiune (frecvent, poliție) – doar în limita celor ce se solicită în scris în documentele justificatoare pe care acesta trebuie să le prezinte direcției spitalului și medicului curant.

În afara acestui cadru oficial, dezvăluirea oricăror date medicale sau înlesnirea accesului persoanelor străine la conținutul foilor de observație sunt ilegale (străin poate fi și medicul din altă secție care nu este consultant de specialitate solicitat în scop diagnostic sau de tratament). Legea obligă însă medicul la încălcarea datoriei de confidențialitate ori de câte ori în exercitarea profesiei sale află date ce îl determină să considere în mod obiectiv că binele public sau al unei alte persoane este cert și direct amenințat (exemple: în cazul psihiatrilor, față de conținutul unor anamneze în care pacienții pot declara și pot substanția o infracțiune viitoare apropiată, informația privitoare la tuberculoza pulmonară activă a unei persoane care lucrează cu copii etc.).

În cazul solicitării audierii medicului în instanță în cauze care implică aflarea unor date medicale ce țin de secretul profesional, medicul va cere ca respectiva solicitare să-i fie remisă în scris, va cere aprobarea pacientului său și, dacă tocmai acesta face obiectul judecății, este obligat ca înainte de a începe prezentarea celor solicitate să ceară judecătorului evacuarea sălii de judecată și ședința închisă, iar în cazul în care aceasta nu se permite, va cere să se consemneze în scris cele solicitate de el, urmând ca întreaga sa mărturie să fie prezentată numai în scris.

Dar atunci ce se poate spune public fără frica unei implicări juridice sau a răspunderii disciplinare? De exemplu, se poate confirma prezența în spital a unei victime dacă organul de urmărire nu are obiecții la aceasta. În cazul unui accident colectiv, se poate face referire la numărul victimelor, dar sub nici o formă la identitatea acestora, la supraviețuirea sau decesul unei persoane prezentate sau internate. În majoritatea cazurilor civile, este chiar important ca numai aparținătorii de drept să afle despre decesul unei rude. Nu se vor oferi informații de ordin medical din dosarul medical al nici unui caz. La modul general, aparținătorii au dreptul să afle despre decesul sau starea de sănătate a celor din familie, dar nu toți aparținătorii, ci numai cei îndreptățiți, respectiv rudele de gradul I. În cazul transmiterii unor informații medicale complexe (scheme complicate de tratament, urmărire etc.), se va căuta în familie cea mai înrudită persoană aptă să înțeleagă conținutul informațiilor medicale (ex.: nepot) care va fi asistată de rudă de gradul I. O situația aparte o poate constitui problema privind protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine, deoarece difuzarea pe post a materialelor audiovizuale conținând imagini ale persoanelor aflate la tratament în unitățile de asistență medicală, precum și a datelor medicale (cum ar fi rezultatul autopsiei etc.) este permisă numai cu

acordul persoanei sau, în cazul în care persoana este fără discernământ sau decedată, cu acordul familiei ori al aparținătorilor.

Din cele expuse mai sus ar rezulta că aprobarea unității medicale și a medicului curant nu sunt considerate în mod explicit ca fiind necesare. Este evidentă o lacună care se cere a fi completată.

Aspectele prezentate mai sus sunt, probabil, destul de puțin conștientizate în societatea noastră, altminteri nu am asista neputincioși la grave încălcări ale datoriei de confidențialitate ce pun medicul la dispoziția rigurilor legii prin potențiale acțiuni litigioase.

Așadar, putem preciza că obiectul secretului medical este tot ceea ce medicul, în calitatea lui de profesionist, a aflat direct sau indirect în legătură cu viața intimă a bolnavului, a familiei, a aparținătorilor, precum și problemele de diagnostic, pronostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cele mai diverse fapte, chiar și rezultatul autopsiei. Evidențele medicului (registru, fișe, foi, condici de operație, procese-verbale de necropsie) trebuie păstrate ca materiale secrete.

Generalizând cele expuse, susținem că divulgarea informațiilor secrete medicale despre pacient cauzează prejudicii întâi de toate intereselor ce asigură inviolabilitatea vieții personale. Ca urmare, propunem completarea Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova cu o normă juridico-penală de sine stătătoare având următorul conținut:

„Art. 177¹. Divulgarea informațiilor ce constituie secret medical

Divulgarea informațiilor ce constituie secret medical ocrotit de lege de către o persoană căreia aceste date i-au devenit cunoscute în legătura cu îndeplinirea atribuțiilor sale profesionale, -...”

Referințe:

1. Legea ocrotirii sănătății, nr.411-XIII din 28.03.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.34.
2. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr.264-XVI din 27.10.2005 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.172-175.
3. Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, nr.263-XVI din 27.10.2005 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.176-181.
4. Notă informativă privind calitatea serviciilor medicale în contextul rezultatelor evaluării și acreditării instituțiilor medico-sanitare pe anul 2010, aprobată de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova (Publicată pe site-ul oficial al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova).
5. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic, nr.264-XVI din 27.10.2005 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.172-175.
6. Ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova cu privire la asigurarea accesului la informația privind propriile date medicale și lista intervențiilor medicale care necesită perfectarea acordului informat, nr.303 din 6.05.2010 (Publicat pe site-ul oficial al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova).

Prezentat la 16.11.2011